



Frederik Helvegs prædiken 15. søndag efter trinitatis

Taler

Frederik Helveg
Præst

Dato

16. september 1849

Omstændigheder

Prædiken er udgivet med titlen "Liljerne paa Marken og Rosen fra Jericho"

Prædikentekst

Mathæusevangeliet kapitel 6, vers 21

- 1 Herre, Du rige Gud! Du er kommen til os og har kødt os, ikke for Guld eller Sølv men for det hellige Blod, som blev udøst paa Korset — lad os ikke skammelig salge Dig for Guld og Sølv! Vi formeente at være rige; da kom Du og gjorde os fattige med Dig. Men da vi vare blevne fattige, see! da vare vi ogsaa
- 5 rige, rige i Dig.— Herre, lad os bevare denne Rigdom i Fattigdom! Bi formeente at kunne og skulle tiene to Herrer; men det var Trælletieneste under Hjertets Angst og i Ansigtets Sved. Da kom Du, stærke Gud! udrev os af den anden Herres Bold og gav os Daabens Gave i Haandpenge. Bevar os nu Du, Gud Helligaand! at vi aldrig slippe denne vor Christenret og Christentrøst: ikkun at
- 10 have een Herre, at vare Dine med Liv og Siæl, Dine i Død og Dine i Opstandelse! — Amen.

Text: Matth. Ev. Cap. 6,v. 21 til Enden.

- 15 Seer til Himlens Fugle! Betragter Liljerne paa Marken! Den Opfordring bliver Aar ud Aar ind gientaget for Folket og lyder atter nu for Eder. „Men hvad er der da stort at see paa Himlens Fugle og paa Markens Lilier“, spørger En. »See Himlens Fugle flyve bort og ere ude af Sigte inden vi ret saae dem betragtede, og komme vi imorgen for at see efter den Lilie, paa hvilken vort Øie faldt idag, da
- 20 maaske den er afskaaren og kastet i Ovn. Nei, skulle vi være oprigtige, da sinde vi en anden Opfordring i Skriften, som forekommer os langt betænksommere end denne Christi Anviisning, og det er et Ord af en Mand, hvem Herren heller ikke nægtede Viisdom. Saa taler Kong Salomon: „Du Lade, gak til Myren! see dens Veie og bliv viis: enddog den haver ingen Fyrste, Foged eller Regent,
- 25 bereder den sin Mad om Somren; den samler sin Spise om Høsten.“

Christne Venner, hvad ville I nu helst, betragte Lilierne paa Marken eller følge Myren til dens Tue? Kong Salomon var en Mand, som Verden nok kan forstaae; den beundrer ham i al hans Herlighed. Han havde unægtelig Forstand
30 paa Verden: han var visere end Ethan og Heman end Mahols Sønner— hvor mange vare ikke hans Ordsprog og dertil hans Sange, 1005 vare disse i Tallet! Og saa vidste han at tale om alle Træerne lige fra den ranke Ceder, som knejser paa Libanon, til den myge Jsop, som voxer ud af Væggen. Han vidste ikke mindre god Besked om hvad der flyver i Luften, hvad der kryber paa Jorden, hvad der
35 svømmer i Havet— hvilken Mand var dog ikke Kong Salomon i hans Herlighed og hans Viisdom! Og det blev ikke ved den Forstand, han havde paa Verden, han havde ogsaa Sands for den. Han vidste, hvortil denne Verdens Ting kunne bruges. Guldet strømmede til ham fra alle Lande; fra alle de Konger, som vare ham undergivne, indkom der aarlig i Guld— 666 Centner! Hvilken Mand var
40 ikke Kong Salomon; naar han taler, maa man nok lytte! Og da han hørte om Guldet i Landet Ophir, at dette Guld var godt, saa fik han ogsaa Lyst til Ophirs Guld. Herren havde skjænket ham meget, men lidt mere til, meente den Mand, som havde Forstand paa Verden, kunde ikke skade. Saa udrustede han Tharsisskibe, stolte, mægtige Skibe; de maatte pløie det vildene Hav, indtil de
45 havde bragt Kong Salomon saa meget Guld, som hans Hjerte begjærede, ikke at tale om Abekatte, Paafugle og Elfenbeen. Da var der en Udstilling af kostbare Sager i Jerusalem; gaae hen, Verden, og betragt den! Men glem ikke tillige at erkyndige dig, hvad Enden blev med Kong Salomon. Den var sørgelig. „Mistede han da sit Guld; vidste han tilsidst ikke saa god Besked om Cedre og om Asop;
50 bleve maaskee Mahols Sønner visere end han?" Destoværre beholdt han sit Guld; mod den Ulykke, som ramte ham, beskærmer ingen Viisdom, om den end veed lige saa god Beskeed om Himlens Stjerner som Kong Salomon kjendte Jordens Træer — Guldet bedaaede hans Hjerte og blindede hans Øie; han dannede Afguder deraf. Og han tillod sine Hustruer, at de tilbade og røgede for
55 de samme Afguder, men om Kong Salomon gjorde ligesom de, vide vi ikke— blot det vide vi, at han ikke revsede sine Hustruer. Ja vel begyndte Kong Salomons Viisdom i det Høie, men den endte i det Lave; Ophirs Guld blev ham til Fristelse og Fald.

60 Og Ophirs Guld fristede fremdeles Israel. Efter Kong Salomons Endeligt opkom der af hans Slægt en Konge i Jerusalem, der vandrede som David hans Fader; det var Josaphat, Judas Konge. Han hørte ogsaa om Guldet i Landet Ophir og fik Lyst dertil. Da maatte Tharsissarerne frem; thi Landet Ophir laae

65 langt borte og ikkun de store Skibe kunde fare derhen. Men Herren handlede i
dette Stykke naadigere mod Josaphat end mod Salomon; thi han lod denne gang
Tharsissarerne blive sønderbrudte. Og da Israels Konge Ahasja, Achabs Søn,
endydermere fristede Josaphat, og vilde, at de i Fælledskab skulde udruste en
70 Tharsissarer, da forstod denne Herrens Vink og Josaphat vilde ikke. Han
vandrede paa Herrens Veie til sin Grav.

Christne Venner, forstaae I et Ord: skulle vi helst følge Myren til dens Tue eller
betragte Lilien paa Marken?

75 Hvad denne Verdens Fyrste med saa meget Held forsagte paa Israels Konge, det
samme Middel har han senere ogsaa anvendt i Christenheden, anvender han vel
for vore Øine eller dog saa, at Rygtet naaer til vore Øren. Naar Gud kommer
frem med sine Skatte og udfolder dem for Menneskens Børn, da holder denne
Verdens Fyrste heller ikke tilbage med hvad hans er. Navnlig til de Tider, da der
80 lod en stærk Røst over Jorderige, og det ikke blot heed: Betragter Lilierne paa
Marken! Men det lød med Kjærlighedens bevægelige Røst: Seer til Rosen fra
Jerichos Dale— den oprandt i det Lave; betragter Blodrosen paa Golgathas
Høie— den blev indpodet i en vissens Bul og bedugget med sit eget Blod!

85 Naar dette Ord om hans forunderlige Herrefærd, hvis Haand pegede paa
Markens Lilier, forkyndtes i Kraft, naar det vidnedes om ham: selv blegnede han
som en Lilie i Døden — og det var for vore Synder — men atter blomstrede han
frem som en Rosenknop— og det var til uforgjængelig Hæder! See nu vil Denne
gøre os rene og hvide som Uskylds Lilier — det er hans Retfærdighed, som
90 skjænkes os — hvor dette Vidnesbyrd lød fra et troende Bryst der have
Menneskerne altid havt ondt ved at tilstoppe deres Øren. Og naar har det lydt
kraftigere, med en forunderligere Malmklang end dengang Bjergmanden
Morten Luther kom tilbage fra sin vidunderlige Grubefart og vidnede om hvad
han havde fundet. Bjergmandssønnen vandrede ad de Veie, som Hjob skildrer i
95 sin Bogs 28de Capitel: han gik ad Stier, som ingen Fugl har seet; han lagde sin
Haand paa den haarde Steen og kulkastede Klipperne; han bandt for Floderne,
at der ikke kom en Draabe frem — og i alt dette ledte han ikke efter Guld, men
efter Viisdom, Guds Viisdomsraad til Salighed. Der gik et Sagn, at Grubens
Aander vilde dræbe den dristige Bjergmand, som forstyrrede dem i deres Ro;
100 men han erfarede, at den, som havde den dræbende Magt og vel havde dræbt en
dristig Bjergmand forud for ham, det var Luftens Aand. Og denne havde Guld,
som ikke var af det Værk, i hvilket Luther arbeidede. Vi vide alle, hvor

forunderligt den nye Verdens, Amerikas Opdagelse falder samtidig med
105 Kirkerensningen ved Morten Luther, saa at paa samme Tid som denne
udraabte: kommer og kjøber uden Penge! Aflad uden Betaling! den, som
tørster, drikke! — et andet Raab gik gennem vor Verdensdeel: hvem der har
Lyst til Guld, han drage imod Vest! kommer og seer, ja tager, samler og bliver
rige! Vidunderlige Sagn om Ophir, som var fundet igjen, om Landet Eldorado, i
110 hvilket der var mere Guld end Mennesker kunde samle, løb fra Mund til Mund.
Da maatte Tharsissibene atter frem, og over det Hav, hvis Rædsler nys havde
skræmmet alle, fløi de som Pile til Mexicos og Perus Guldgruber. Men Luther
og den fattige Rigdom, han tilbød: en Rigdom, som Tyve ikke kunde rane, men
Hænder altsaa heller ikke gribe; som Møl og Rust ikke kunde fortære, men Øiet
115 heller ikke nyde, bleve forglemte om ikke haanede.

Er der nu, Venner! noget Tegn til, at Herren har nyt isinde med sin
Christenhed, og ere vi som Herrens Troende forpligtede til at vogte paa Tidens
Tegn, til hvilke han jo udtrykkelig har henviist os, da tør vi ikke overser, at noget
120 lignende nu skeer, som gik kort forud for Luthers Fremtræden, at denne
Verdens Fyrste atter begynder at udbrede sine Skatte i Overflødighed— skulde
ikke det tyde paa at Christi Rigdom snart bliver aabenbar? Hiinsides Mexico og
Peru, til hvilke man paa Luthers Tid strømmede; paa den anden Kyst af
Amerikas store Halvø, hvor det stille Hav udbreder sin uoverskuelig store Flade
125 som Jordens største Vand, ligger et Land, imod hvis Kyster det stille Havs
Bølger længe have skyllet uden at vugge Seilere til dets Bredder. Landets Navn
var kiendt, dog var det stille paa Landet som paa Havet.

Men pludselig skeer der en Forandring. Allevegne fra strømme Menneskene til
130 den forladte, den foragtede Halvø; Bonden gaaer fra sin Ploug, Arbejderen fra
sit Værksted, Matrosen iler fra sit Skib, alle have de eet Maal, og Californiens
Navn er paa alles Læber. Da fortæller den ene til den anden, at hiint lidet
andsede Land er een stor Guldgrube; at der for at vinde Guldet ikke behøves
mere, end to Arme og saameget Jern som udfordres til en Spade eller Hakke; at
135 Guldet ligger der som man ellers aldrig har seet det, masseviis paa Jordens
Overflade. Over Havet flyver Rygtet, og i Europa tørste mange Siæle efter
Guldet. Da maa Tharsisskibene frem; det salte Hav maa pløies, at det gyldne
Støv kan vindes. Ogsaa fra Danmarks, vort Fædrelands Kyst flyve Seilere ud, og
eet Løsen er der paa alle Læber: til Californien, til Californien!

140 At denne Fart er saare vovelig, behøves der ikke megen Besindighed for at

skjønne. Den største Fare er ikke det store Hay, som ruller sine kiæmpemæssige
Bølger imellem os og den anden Verdensdeel; det er slet ikke Veien, men Maalet,
145 som bringer denne Faren. Seer hen til de Lande, som paa Luthers Tid vandt det
meste Guld, navnlig Keiser Karl den 5tes Land, Spanien; hviler der ikke siden
hans Dage som en Forbandelse over dets skjønne Sletter? Landet blev fattigt ved
saamegen Rigdom. Og have vi ikke allerede hørt om de taabeligste Handlinger,
til hvilke Lysten efter Californiens Guld have drevet Menneskene histovre, ja at
150 Guldørsten har ægget til Blodlast og at for Guldets Skyld de rædselsfuldeste
Forbrydelser ere blevne begangne? Saaledes gik det ogsaa i vore Fædres Dage. Er
allerede dette meget forfærdeligt, maae vi da ikke endnu betænke, at den største
Fare dog er den, at gaae glip af det som Herren har isinde, ikke at faae det Nye at
see, som Herren ester alle Kiendemærker vil aabenbare her hiemme paa sin
155 Menighed!

Christne Venner, forstaae I Tidens Tegn: Nogle sige at Himlen er rød, andre at
den tegner mørk. Men hvad enten det nu er til Slud eller til Solskin, Forandring
vil der skee. Vender da ikke Ryggen til Herrens Gjerning, men ere I trætte af at
160 see til Lilierne paa Marken, gaaer da ud med mig og seer paa Himlens Skikkelse
— Herren knytter ogsaa disse to Ting sammen, Luc. 12, 27; 56 —; bliver blot
hjemme i Havnen, det maatte varsle om Storm! Bliver paa Hjemmets Mark, og
seer, hvor yndigen Dag, Gud maatte skabe, en Dag, da Markens Lilier skinne
dobbelt hvide, og alle Fugle synge med forynget Røst.

165 „Imod hvem er din Tale da rettet?” spørge I mig maaskee. „Af os er der ingen
som agter at udvandre til det fjerne Guldland, og hvad Gud maatte tilskikke os,
ville vi gierne oppebie i Hiemmet.” Men at I da ogsaa fandtes vel beredte paa
hvad der kommer; mener dog ikke, at det er Tingen, at forblive i sin Hjemstavn
170 og hænge ved den! „Nei, vi skulle i Hiemmet ogsaa være stræbsomme og nære os
redelig. For os har Metallet endda ikke saa meget fristende. Vi tiltrækkes ikke
stærkt af det Guld, som slumrer i Jordens Skiød. Der er et andet Guld, som vi
begiære; der er Agerens Guld. Og dette er jo en Herrens Velsinelse. Vel
opfordrer Evangeliet os til at betragte Markens Lilier, og hvorfor skulde vi da
175 ikke ogsaa skiænke de yndige Blomster, som vidne om den ubegribelige
Skabermagt, et Blik? Man naar vi see længe paa dem, da opkommer dem Tanke
hos os: det er dog det bedste, at du, Lilie, bliver afskaaren og kastet i Ovn, at
der maa groe Korn, hvor du staaer! Ja, prædiker da ikke Lilien for os om deres
Daarlighed, som ile fra Hiemmet for at opsøge Marker, hvor man kan opsanke
180 Guldet. Nei, ikke saaledes! Gud lader ikke Brødet voxe frem af Jorden, vi maa

heller ikke begiære uden foregaaende Møie strax at indsamle Guldets. Der skal Arbeide til. Vær stræbsom og arbeid! Det er for os det store Evangelium, og det prædiker ogsaa Lilien for os, som siger os, at uden Arbeide faae vi nok Lilier, men ikke Korn." O, I Daarer, som paa den Maade mene at giøre det Ord

185 Fyldest: betragter Lilierne paa Marken! og i Lilien at ære en guddommelig bestikket Læremester, naar I behandle den som Verden Christus. Men Herren er saa forsigtig, at han dog kommer Lilien livet til Hiælp og viser, hvorved det er Tanken skal fæste sig; han antyder, hvad Liliens Prædiken maatte være, med de

190 Ord: de arbeide ikke, de spinde intet, og dog ere de skønnere end Kong Salomon. — „Men da veed jeg dog, at jeg ingen Lilie skal være; at Lilien ikke efter Herrens Ord skal prædike for mig om at aflægge min Menneskenatur — fortjente jeg da ikke som Lilien at blive afskaaret og kastet i Ovn, ja at kastes derhen, hvor der er Graad og Tænders Gnidsel? Var jeg Menneske, om ikke jeg arbeidede? Er ikke Arbeide Skaberens første Bud til Mennesket, og er ikke

195 Lediggang Diævelens Hovedpude?" — Taalmodighed, min Ven! Hav ikke for store Tanker om Dit Arbeide; Pligter ere det vi skyldte Gud, og at arbeide for Dit Udkomme skylder Du ikke Gud; det kan han give Dig, ligesaa fuldt som Himlens Fugle, ogsaa uden Dit Arbeide. Selv Salomon bekiender, at Herren

200 giver det til sine Venner, naar de blunde. Der er vist ingen Pligter, Du kiender saa nøie som dem, Omsorgen for Dit timelige Vel paalægger Dig; Du har læst dem med saa megen Andagt, og det har giort saa meget Indtryk paa Dig: hvorledes vi skulle forhverve os Rigdomme, indlægge os Ære og Anseelse — men vogt Dig, min Ven! nu kommer Jesu Christi Tro, ja nu reise Lilierne sig paa

205 Marken, og de vidne med een Mund, at disse Pligter har Gud aldrig paalagt Dig. — »Men det er Jo en forfærdelig Lære", saaledes kunde En fristes til at udbryde: "er det Evangeliet, som Du forkynder, at Arbeide ingen Pligtmere er?" — Hør blot hele min Tale eller hør hellere en Apostels Ord, og Du skal selv skønne, hvad vi som Christne maa dømme om Arbeide: »Den som stiel, stiele ikke

210 fremdeles; men arbeide heller, idet han gior noget Godt med Hænderne, paa det han kan have at meddele den som har behov." Af hvilken Grund skulle vi altsaa arbeide? For at vi ikke maa forfalde til noget Ondt. Altsaa ganske rigtig, fordi Lediggang er Diævelens Hovedpude. Men den Vinding, Du høster af Dit Arbeide er netop derfor ikke hvad Du kan samle i Lader, men at Din Siel

215 betrygges mod Fristelse. Og endnu en Vinding af Dit Arbeide anpriser Apostelen: at Du kan have at meddele! Er Du en Hedning, min Ven, da arbeider Du af Omsorg for Din timelige Velfærd, men som Christen glemmer Du denne Omsorg, idet Du kaster den paa Herren, og saa meget lettere, altsaa saameget flittigere arbeider Du af Omsorg for Din forløste Siel, af Omsorg for

Din Næstes timelige Velfærd, hvilken Herren har lagt paa Dig som en Kiærlighedens Byrde. — Hører end et Ord: „Sælger hvad I have og giver Almisse!" Det Ord klinger end forførdeligere end det forrige, mener Du; det forekommer Dig et Ord, som kuldkaster al Eiendom og nedtrykker alle
225 Rigmænd til Vinding for de Fattige. „Ligner ikke dette Ord", udbryder Du, „hvad vi høre andetsteds fra, navnlig fra de Lande, hvor Folket er en giærende Vulkan og hvert Øieblink en ny Omvæltning truer med at kuldkaste al Samfundsorden!" — Hvormed Herrens Ord har Lighed eller ikke, vil jeg her ikke bedømme; thi mange have bort en Klang af Evangeliet, uden at det derfor
230 klinger i deres Hjerter og samklinger med deres Samvittighed. Det Ord, jeg talte nys, er ikke noget Menneskes, men den Herre Christi og lyder som jeg siger: „Sælger hvad I have og giver Almisse!" Og tvivler Du endnu om Rigtigheden deraf, da see selv efter i Dit Hiem: Luc. Ev. 12, 33. Men dette Herrens Ord er derfor ikke Herrens Bud; thi den nye Pagts Bud ere ene: Forsagelse og Tro.
235 Dette Ord er en Opmuntring af Herren. Hvorledes kan han stærkere opmuntre den, som gaaer forgræmmet af de Sorger, for hvilke Verden har den største Rædsel, Næringssorger, end naar han siger: ved at samle sammen, fordriver Du ikke Næringssorgerne, gaae den modsatte Vei! Sælg det altsammen, skiænk det bort og naar Du intet har tilbage for Dig selv, da vil jeg være Din rige Forsørger,
240 og Du skal faae alt hvad Du behøver! — Der er dog intet Handelshuus saa rigt som Gud i Himlen, men ak hvorfor finder han saa ringe Credit, saa liden Tro i Verden?

Han giver Vexlen i vort Væрге; komme vi frem med den, honorerer han; men vi
245 giøre intet Brug af den, fordi den intet Brev er, og heller ikke kan være, men er et i Tro og Bøn levende Ord! — Ja, dette Herrens Ord er en Tilladelse til os. Hvorfor gaaer Du saa besvaret og drager alt det jordiske med Dig? Er ikke i og for sig Veien til Guds Rige trang nok, at Du til alt det andet skal læsse denne tunge Byrde paa Dig! Hold ikke for, at den er lagt paa Dig, at Du ikke tør
250 afkaste den — jo Du tør! Her er Herrens Ord, det befriende Ord; lad det vare et Evangelium for Dig, Du modige: Sælg hvad Du har, og giv Almisse! O, hvor skal Du da blive let! Hvor mange Bekymringer, bange Timer og søvnløse Nætter tager ikke det ene Ord fra Dig— Naar blot vi havde Troen til at gjøre, hvad Ordet siger. Men vi tør ikke, vi kunne ikke! O, Fædrene have vel gjort Ting, der
255 vare end vanskeligere end satte Hjerter og Tro til dette Ord, men Fædrenes Sønner ere vanslægtede. I forrige Tider var der vel dem i Christenheden, som i barnlig Eenfoldighed handlede efter saadant et Ord, men det var nok Munkevæsen, og vi ville ikke være Munke. Derfor lade vi saadanne Ord heller

260 staae; i vore Kirker lyde de ikke; falder vort Øie ved Lavningen engang paa dem,
da haste vi hen over dem. Det er af de Ting, man ikke forstaaer og som man ikke
maa røre ved! Og Ordet er ikke paatrængende; det er ikke et Lovens Ord, som
udtaler Død og Fordømmelse over Dig. Det er ogsaa et Evangelium, et
265 Frihedens Ord og som al god Gave nøder det sig ikke paa Dig. Guds Evangelium
er slet ikke paatængende; men Ordet bliver dog staaende. Og det seer paa Dig
med et stille bebrejdende Blik— o, saaledes vendte Herren sig vel om og saae paa
Simon Peder! Det spørger Dig ogsaa med en ganske sagte Røst, som dog ikke
kan overhøres: Naar I kalde mig Herre, hvorfor gjøre I ikke hvad jeg siger? — O,
Venner, Venner, hvis vi kunde være lette, hvor vi kunde være frie, hvor vi kunde
270 være rige? Og hvorfor ere vi det ikke? Svar mig dog, hvorfor?

Det maa vel være, fordi Menneskers og Guders Tungemaal er saa forskjelligt:
hvad Herren kalder en Byrde, er for os en Skat; hvad han kalder Befrielse, koster
os Overvindelse; Gods og Guld er ingenlunde blot en Byrde paa vore Skuldre.
275 Hvad vi besmykke med et mere velklingende Navn og kalde en ligesaa naturlig
som forstandig Bekymring for det Timelige, er i Grunden Tørst efter denne
Verdens Skatte. Lærte vi ret at forstaae os selv, da vilde vi see, at Guldtørsten har
hjemme i det naturlige Menneskes Sjeel, og vel maatte vi forfærdes over det
Uhyre, som slumrer inden i os og som hvert Øieblik kan vaagne, reise sig og
280 træde frem i hele sin rædselsfulde Skikkelse. Vort Folk har fra gammel Tid Sagn
om store Skatte og Rigdomme, over hvilke der ruge mangehaande forfærdelige
Uhyrer. Der er ikke Tale om, at disse skulde have Gavn af deres Rigdomme,
selve Guldet er deres Lyst, og deres Liv at ruge over det. I saadanne Billeder
gjenkjende vi Guldtørsten. Vi troe ikke, at der er Drager og Lindorme, men selv
285 kunne vi dog i Lighed med disse idelig gaae og ruge over de døde, ufrugtbare
Skatte. Vort Folk fortæller ogsaa om Helte og drabelige Riddersmænd, som gik i
Kamp med Uhyrerne og frarev dem Skattene. Men vare end hine mindre
begjærlige efter Guldet end disse — er ikke Guldtørsten i sig selv lige forfærdelig,
om end dens ydre Skikkelse bliver en skjønnere? De gamle Sagn vide intet andet
290 Middel og Vei til at faae Guldtørsten stukket og dens rædselsfulde Virkninger
standsede end at faae de uheldbringende Skatte af veien. Der fortaltes ofte, at
disse ere nedsænkede og begravede i Vandenes Dyb! Men ak denne Tørst slukke
al Jordens Vande ikke; Mennesket bliver staaende og stirrer længselsfuldt ned i
det Dybe — hvor hans Skat er, der er hans Hjerte ogsaa! — Da lyder Herrens
295 Ord til ham: Gaa ud paa Marken og see til Lilierne, som staae der; see en
Herlighed, større end al menneskelig og som ikke koster en Hvid! Ak, Lilierne
paa Marken kunne beskjemme ham, men de formaae ikke at helbrede ham. De

ere af Herren bestikkede til Læremestere, men Læger kunne de derfor ikke være.
 300 Men om Du forstod, hvad Fuglene nynne! O lyt til den Sang om den deilige
 Rose, som blev funden blandt stiveste Torne oprunden. Der er voxen en Urt til
 Lægedom, ogsaa mod hiin Sot; det er Rosen fra Jericho, som, først den oprandt,
 var stummende hvid, men paa Golgatha blev purpurfarvet i sit eget Blod. Tryk
 denne Rose til Dit Bryst; den har Lindring, den har Lægedom! — Der er intet
 305 som kan slukke Guldtørsten, med mindre en anden Tørst vaagner, Tørst efter
 Retfærdighed. Men som denne er istand til at overvinde hiin, faaer ogsaa
 Guldtørsten saa meget større Magt, hvor Tørsten efter Retfærdighed bliver
 fornægtet, Jerichos Rose reven fra Brystet, slængt bort og maaskee traadt med
 Fødder. Christenheden har derpaa et rystende Exempel. Var ikke Judas en
 310 Apostel, En af de Tolv? I hans Sjæl maa der ogsaa have været Tørst efter
 Retfærdighed; der maa have været en stærk Magt, som drog ham hen til Herren.
 Men der var en anden Magt, som holdt ham tilbage, ja som rev ham bort, vel
 ikke fra Herrens legemlige Nærhed, men fra hans Samfund. Og som disse
 Magter brødes om Judas, lod han selv den sidste faae Overhaand. See, nu var det
 315 ikke længer Retfærdighed, men Guld og Sølv, han søgte hos den Herre Jesus; der
 strømmede saa mange kjærlige Gaver ind til denne og han, som vidste, hvad der
 boede i et Menneske, syntes ikke at vide, hvad der var i Kassen; aldrig savnede
 han noget, hvormeget Judas end tog af den. Der var sandelig ogsaa Guld at faae
 hos den Herre Jesus, men om ikke andet, saa var han jo selv Guld værd. Og
 320 Judas søgte tilsidst ikke længer Guld hos Jesus, men solgte ham selv for
 Sølvpengene. Det selvsamme Exempel, som den enkelte Judas frembyder, viser
 lig i det større paa Israels hele Folk. Hvor ere ikke alle enige om, at tillægge dette
 Folk en ganske særlig Lyst til Guld og Sølv; men sandelig, dengang dette Folk
 var i sin Hjemstavn, var det saa ædelt et Folk som noget andet, maaskee mere frit
 325 end noget andet for Lysten til Guld og Sølv; thi det blev betrygget ved Tørsten
 efter Retfærdighed, som den kunde slukkes af det Væld, der ved Slaget af Mose
 Stav var fremsprudlet af Klippens haarde Steen. Men jo mere Folket fjernede sig
 fra denne Kilde, desto mere kom Begjærligheden efter denne Verdens Ting
 frem. Om Phariseerne fortaltes der allerede, at de vare pengegridske (Luc. 16,
 330 14), at de opaade selv Enkers og Faderløses Huse og agtede Templets Guld for
 mere end selve Templet; hvor kunde det være anderledes, da de ikke tørstede
 efter Retfærdighed. Hvad Under da, at hele Israels Folk, da det havde stødt den
 Retfærdige fra sig, leed Phariseernes Straf og blev optændt af den Ild, som ikke
 slukks, hjdmsøgt af den Tørst, som aldrig stilles. Det var Blodtørst, som var
 335 over dem, da de raabte: hans Blod komme over os og vore Børn! Men Blodtørst
 er Unatur; den varer kun en føie Stund. Guldtørsten, destoværre! er vor Natur,

og den bliver.

340 Vel maa en Apostel sige: Pengegridskhed er Rod til til alt Ondt. Der gives ikke
den Synd, til hvilken Begjærlighed efter Metallet jo kan forføre. For Guldkalven
forkastede Israel Jehova og for Sølvpenge solgte Judas den Herre Jesus. O,
derfor siger den samme Herre: I kunne ikke tjene Gud og Mammon. I
Hedenskabet er der mange Guder, hvert Folk, hvert Land, hver Provinds, hver
345 By har sine Guder, og Romerne ansaae det for en sikker Vei til at erobre en By,
naar de først fik Navnet paa dens Guder at vide. Den Herre Christus er
udgangen at vinde Verden, og han kjender dens Gud; han nævner denne ved
Navn. De Guder, som Folkene tilbade, vare omskiftelige Guder; een Slægt
kjendte dens Navne, en anden forglemte dem. I kjende maaskee ikke mere de
350 Navne, som Fædrene selv i Hedenold tillagde deres Guder! Men svinder da
Afguden med Navnet? Eller nævner Mennesket overalt sin rette Afgud?
Mennesket har selv en Vederstyggelighed for at see sin Afguds Skikkelse, og
hvad et Folk har kaldt sin Gud, var ikke altid dets Afgud. Der gives et Afguderi,
vederstyggeligere end selve Hedenskabet. Og dette Afguderier det, som har
355 forhærdet Folkenes Hjerter mod Gud. Gudenavne svinde og stifte, men de
Afguder, som bleve, ere de Guder, efter hvilke det syndige Menneskehjerte
sukker. Og der gives mange Afguder, som dog ikke skjelnes efter
Landegrændser. Hver Tidsalder, hver Stand, hver Alder og hvert Kjøen har sin
Afgud. Ogsaa kan under de samme Vilkaar eet beherske det ene Menneske, som
360 ingen Magt har over det andet. Men der gives dog een Magt, som behersker dem
alle, som idetmindste ikke indskrænkes af Tidsalder, af Stand, af Leveaar eller
Kjøen, saa lidt som af det, der stiller eet Folk fra et andet. Denne Magt er Verdens
Gud. Men den Herre Christus er Verdens Lys; han bringer alt det Skjulte for
Lyset, ogsaa denne Gud drager han frem. Skulde ikke han, der aabenbarer den
365 sande Gud, ogsaa gjøre Afguden aabenbar? Skulde ikke han, for hvem Templets
Forhæng revnede, sønderrive Afgudsbilledets Dække? Og den Herre Christus
siger: Mammon er din Gud, Verden! Til Vellysten offerer den Unge, til Hæderen
den Fornemme, til Misundelsen den Ringe, og den Udlevede har ogsaa sine
Guder; men der er een Gud, for hvem de alle kaste sig ned, Høi og Lav, Fattig og
370 Riig, Gammel og Ung, Mand og Kvinde, ja Gjerrig og Ødsel; til hvem alle de
offre, som ikke kjende det velbehagelige Offer i Christus — det er Mammon.
Men hør, Verden, Herrens Ord: Du kan ikke tjene Gud og Mammon! Og hør i
Christi Navn deres Ord, som have Forligelsens Embede: Verden, Du har Valget
mellem Christus og Mammon! Det Valg, som Herren gav Salomon i
375 Drømmen, giver han nu Eder alle som vaage!— O, Venner hvor maae vi ikke

give Agt, naar Tidsalderen dandser om sine Afguder, hvad den kalder Frihed og
hvad den kalder Fornuft; men lader os troe: Enden stunder da først til og
Himmerriges Rige er først da nær, naar den egentlige Verdensfyrste viser sig i sin
380 Glands, den gamle, velbekjendte Gud Mammon!

Vort Folk har et Ord: den græder ikke for Guld, som aldrig Guld eiede. Dette
Ord mener Verden at vende imod Christi Menighed. „Det er jo, som Eders egen
Apostel vidner, de ringe og fattige, Herren har udvalgt; de have aldrig eiet
385 Jordens Goder og have let ved at undvære dem." Vistnok siger Herren selv, at en
Kameel gaaer lettere gennem et Naaleøie end en Riig ind i Guds Rige, men
erklærer dog tillige, at hvad der er umueligt for Mennesker, er mueligt for Gud.
Men desforuden have vi jo Christi store Forjættelse, som er indeholdt i Dagens
Evangelium: Alle disse Ting skulle tillægges Eder. Hvad er "alle disse Ting?" Er
390 det blot det daglige Brød, den nødtørfte Klædning? Dengang Herren i
Drømme havde givet Salomon det indskrænkede Valg, at begjære hvad han
vilde, og Salomon bad om et forstandigt Hjerte til at dømme Herrens Folk, da
sagde Herren: Efterdi du ikke haver begjært et langt Liv eller Rigdom eller dine
Fjenders Sjæl, men haver begjært Forstand til at høre Dom, saa haver jeg endog
395 givet Dig det, som Du ikke har begjært." Og alle disse Ting, baade Rigdom og
Hæder bleve Salomon tillagte. O hvorfor pønser Du da, Salomon! efter Midler
og Veie til at faae Ophirs Guld; ser, Herren sender Dig Guld fra Saba, og det er
dog vel ikke mindre godt. Opløft Dine Øine og lad Tharsisskibene have Ro, seel!
Der kommer Ørkenens Skib, Kamelernes Række drager op mod Jerusalem, og
400 alle bringe de kostelige Gaver. Det er Dronningen fra Saba, som er kommen for
at høre Din Viisdom, men hun er ogsaa kommen som et Herrens Sendebud for
at bringe Dig Guld og Gods, alt hvad der kan glæde Dit Hjerte. Men Davids
Huus tog Herrens Gave forfængelig; selv efter Salomons advarende Exempel
havde saa from en Konge som Ezechias sin Glæde af at fremvise for
405 Sendebudene fra Babel alle de kostbare Sager, han havde i sit Huus, baade Sølv
og Guld. Da lød Herrens Ord til ham: De Dage komme, da alt det, som er i dit
Huus og hvad dine Fædre have samlet til Liggendefæ indtil denne Dag, skal
føres til Babel; der skal intet blive tilovers, siger Herren. Den samme Herre, som
skjænkede Israels Børn Ægypternes Guldkar, lod Guldet komme fra Israel i
410 Babels Eie. Derfor havde Davids Huus og Davids Søn i Tidens Fylde hverken
Guld eller Sølv, men Marias Søn begjærede heller ikke Guld eller Sølv. Alligevel
kjende vi den hellige Fortælling; da det forjættede Barn var født i Stalden, svøbt i
Klude og skikket til Hvile i en Krybbe, da blev det vel først hilset af de fattige
Hyrder, men derefter opsøgt og opspurgt af Vise fra Østerlandene og de kom

med Skjænk og Gaver frem for Barnets Aasyn, lagde Guldets for dets Fødder. Hvad skulde Christusbarnet med Guldets? Var det en Gave for at afhjælpe den øiensynlige Mangel? Nei, vel maa det være Sandhed, naar Psalmedigteren synger:

420

Vor Herre han var et lille Barn,
Han leged' med guldne Ringe.

425

Med Østerlandets Guld legede Barnet, som det vel har leget og glædet sig med Markens Lilier, ja med Himlens Fugle. Men naar Christusbarnet leger med Guldets, da er Meningen allerede den samme, som naar Apostelen siger: Den som ikke sparede sin egen Søn, hvorledes skulde han ikke skjænke os alle Ting med ham! Ja, alle Ting— baade det nærværende og det tilkommende, saaledes lyder Herrens Forjættelse. Derfor skal Babel heller ikke beholde Guldets; men den, som først tog det fra Ægypterne og Skjænkede Israel det, er ogsaa mægtig til at udløse Fangerne med Byttet af Babels Vold. Først maatte ikkun det Barn fødes i Davids Huus, i hvis Hænder Guld ikkun var Legetøi, det Barn, der ikke faldt som Salomon og Ezechias, som modstod en Fristelse større end Josaphats. Om den Tid, som kommer, efterat dette Barn er født, spaaer den samme Esaias, som havde forkyndet om de tomme Sale og det forødede Land. »Gjør Dig rede, 435
bliv oplyst!« raaber han til Jerusalem, »thi Dit Lys er kommet; Hedninger skulle vandre ved Dit Skin og Konger ved Dit Lys. Og Kamelernes Mangfoldighed skal skjule Dig, Dromedarer af Midian og Ephra, alle de af Saba skulle komme; de skulle bare Guld og Røgelse og bebude Herrens megen Lov." See, da bliver Herrens Menighed selv som en Lilie paa Sarons Sletter; 440
Dronningen af Saba klæder Sulamith i kostelige Smykker. Nu veed Du, Verden, hvorfor Sulamith ikke græder for Guld: Thi den græder ikke for Guld, som har Guldets ivende, ja som har hvad der ikke kan opveies med Guld.

445

Denne Verdens Regnemestere have udtalt en Frygt for, at naar først alt det nys fundne Guld, Californiens Skatte, kom til Europa, da skulde Guldets tabe den Værd, det hidtil har havt. Men om det ogsaa taber i Værd, kommer Menighedens Tid ikke endda, den Stund, da den skal arve Skattene fra Babel. Vi forvente Tider som de vare, dengang Herren blev født til Verden; det var Dage, om hvilke selv Hedningerne vidne, »at i dem var alting tilfals." Saaledes skal det 450
komme igjen; Simon Trolldmand skal atter opstaae og mene at kunne betale Apostlene for deres Gaver. I denne Mand, som var hildet af Uretfærdigheds Baand, har Menigheden altid seet et Forbillede paa det Syndens Menneske.

455 Naar først Guds Ord selv skal være tilfals, da er Fordærvelsen saa stor som den kan blive. Da indtræder den store Tidernes Omskiftelse. Og naar Herren da kommer paa en hellig Paaskefest og driver alle dem ud, som købslaae og sælge og derved gjøre Bedehuset til en Røverkule, naar der for Guld det intet mere kan
460 uforskyldt! Ja, naar Guld det fra Bjergenes Skiød ikke har større Værd end Lilierne paa Marken, da er Menighedens Tid kommen og da faaer den Guld det. Indtil den Tid maae vi nøies med de retfærdige Skatte, Troens Guld — dog, hvad siger jeg: nøies med dem! Ene da er Herrens Naade nok for os, naar den er blevet vort alt, meget dyrebare end det forgyængelige Guld, hvilket prøves ved Ilden. For
465 disse Skattes Skyld maae ogsaa vi færdes som Udvandrere, ja staae rede til at gribe Vandringsstaven og drage herfra; ikke for først at vinde Skattene— thi Troens hellige Ord er os nær, i vor Mund og i vort Hjerte — men for at bevare dem. Ogsaa vor Vei gaaer didhen, hvor Skattens Hjem er; vi skulle ikke fortryde at forlade, om det maa saa vare, selv Hjemstavn og Fædreland for dem.
470 Vort Californien er heroventil; det ligger ved et Havs Bredder, hvis blaae Flade ogsaa er uoverskuelig, som ogsaa er et stille Hav, et Fredens, et Glædens, et Salighedens Hav. Henover det bruser ikkun Skaberordet og Lovsangen. Til hiint Land naaer ingen Tharsisfarer, den være nok saa stolt; ei heller Himlens Fugle hvor hvit de end flyve; men vi fare derop, uden at fængles af Skattene og
475 uden at skræmmes af Rædslerne, i Troens Fiederham. Hvad vi vente derfra er ikke Bjergenes Guld, men den Rose, som oprandt i Jerichos Dale og først paa de evige Høie langt over Golgatha og Oliebierget, udfoldede sin Kalk, saa det blev lyst paa Jorden, ja saa at baade Himmel og Jord skulle forgyldes i dens Purpurglæde. Kom, ak kom! Du Morgenrøde med Guld i Mund! Kom, ja
480 kom! Du Evighedens Gyldenaar! I Jesu Navn. Amen!

Kilde

Helweg, Fr. Lilierne paa Marken og Rosen fra Jericho: Prædiken paa 15. Søndag efter Trinitatis, Kjøbenhavn: F.H. Eibes Forlag (1849) Digitaliseret af Det Kongelige Bibliotek

485

Kildetype

Dokumentation i bogværk

Tags

15. søndag efter trinitatis, Den Første Slesvigske Krig 1848-1851, Første tekstrække, Prædiken, Prædikener fra 1800-tallet

490

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/frederik-helvegs-praediken-15-sondag-efter-trinitatis>